

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ

Νικόλαος Μανάφης, Κοινωνικός Λειτουργός
Θεσσαλονίκη, 2023

Υγεία. Αναφαίρετο Δικαίωμα

Η Υγεία ορίζεται ως «η κατάσταση πλήρους φυσικής, διανοητικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι απλώς απουσίας ασθένειας ή αναπηρίας». Αποτελεί θεμελιώδες αγαθό, που το κράτος έχει υποχρέωση να φροντίζει για την προστασία και προαγωγή του στους πολίτες, καθολικά και χωρίς αποκλεισμούς. Η Υγεία είναι θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και κατοχυρώνεται σε Σύμφωνα και Συμβάσεις των Διεθνών Οργανισμών, στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο Σύνταγμα της Ελλάδας και στην Ελληνική νομοθεσία. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδας:

- ❖ Καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία της υγείας και της γενετικής του ταυτότητας.
- ❖ Το κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων.
- ❖ Τα βασανιστήρια, οποιαδήποτε σωματική κάκωση, βλάβη υγείας, ή άσκηση ψυχολογικής βίας, καθώς και κάθε άλλη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας απαγορεύονται και τιμωρούνται, όπως ορίζει ο νόμος.

Τι είναι η λέξη «δικαίωμα»;

- Ο όρος δικαίωμα αναφέρεται γενικά είτε σε ηθικό δικαίωμα, το οποίο θεμελιώνεται σε ηθικές αρχές, είτε σε νομικό δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται από το νόμο.
- Κάτι που επιτρέπεται, η δυνατότητα
- Από νομική σκοπιά, οι ελευθερίες που δίνει ο νόμος στον πολίτη, για παράδειγμα ατομικά δικαιώματα.

Δικαιώματα ασθενών

Για να μπορέσει ο Εργοθεραπευτής να τιμά τον κώδικα δεοντολογίας, θα πρέπει να γνωρίζει τόσο τα δικαιώματα των εξυπηρετούμενων του όσο και τις υποχρεώσεις τους που είναι αναγκαίο να φέρουν εις πέρας.

Σύμφωνα με το Ν. 2071/92 ΦΕΚ 123/92 τ.α , Άρθρο 47, τα δικαιώματα του ασθενούς είναι:

- Ο ασθενής έχει το δικαίωμα **προσεγγίσεως** στις υπηρεσίες του νοσοκομείου ή, τις πλέον κατάλληλες για τη φύση της ασθένειας του
- Ο ασθενής έχει το δικαίωμα της παροχής φροντίδας σε αυτόν με τον οφειλόμενο **σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια του**. Αυτή η φροντίδα περιλαμβάνει όχι μόνο την εν γένει άσκηση της ιατρικής και της νοσηλευτικής, αλλά και τις παραϊατρικές υπηρεσίες, την κατάλληλη διαμονή, την κατάλληλη μεταχείριση και την αποτελεσματική διοικητική και τεχνική εξυπηρέτηση
- Ο ασθενής έχει το δικαίωμα να **συγκατατεθεί ή να αρνηθεί** κάθε διαγνωστική ή θεραπευτική πράξη που πρόκειται να διενεργηθεί σε αυτόν. Σε περίπτωση ασθενούς με μερική ή πλήρη διανοητική ανικανότητα, η άσκηση αυτού του δικαιώματος γίνεται από το πρόσωπο που κατά νόμο ενεργεί για λογαριασμό του (φροντιστής-συνοδός)

- Ο ασθενής δικαιούται να ζητήσει **να πληροφορηθεί** ότι αφορά στην κατάστασή του
- Το συμφέρον του ασθενούς είναι καθοριστικό και εξαρτάται από την πληρότητα και την ακρίβεια των πληροφοριών που του δίνονται. Η πληροφόρηση του ασθενούς πρέπει να του επιτρέψει να σχηματίσει πλήρη εικόνα των ιατρικών, κοινωνικών και οικονομικών παραμέτρων της καταστάσεως του και **να λαμβάνει αποφάσεις** ο ίδιος ή να μετέχει στη λήψη αποφάσεων, που είναι δυνατόν να προδικάσουν τη μετέπειτα ζωή του

- Ο ασθενής ή ο εκπρόσωπός του σε περίπτωση εφαρμογής της παρ. 3, έχει το Δικαίωμα **να πληροφορηθεί**, πλήρως και εκ των προτέρων, **για τους κινδύνους** που ενδέχεται να παρουσιασθούν ή να προκύψουν εξ αφορμής εφαρμογής σε αυτόν ασυνηθών ή πειραματικών διαγνωστικών και θεραπευτικών πράξεων. Η εφαρμογή των πράξεων αυτών στον ασθενή λαμβάνει χώρα μόνο ύστερα από συγκεκριμένη συγκατάθεση του ίδιου. Η συγκατάθεση αυτή μπορεί να ανακληθεί από τον ασθενή ανά πάσα στιγμή.

- Ο ασθενής πρέπει να αισθάνεται τελείως ελεύθερος στην απόφασή του, να δεχθεί ή να απορρίψει, κάθε συνεργασία του με σκοπό την έρευνα ή την εκπαίδευσή. Η συγκατάθεσή του για τυχόν συμμετοχή του, είναι δικαίωμά του και μπορεί να ανακληθεί ανά πάσα στιγμή
- Ο ασθενής έχει το δικαίωμα στο μέτρο και στις πραγματικές συνθήκες που είναι δυνατόν, προστασίας της ιδιωτικής του ζωής. Ο απόρρητος χαρακτήρας των πληροφοριών και του περιεχομένου των εγγράφων που τον αφορούν, του φακέλου των ιατρικών σημειώσεων και ευρημάτων, πρέπει να είναι εγγυημένος.

- Ο ασθενής έχει το δικαίωμα του **σεβασμού** και της αναγνώρισης σε αυτόν των **θρησκευτικών και ιδεολογικών του πεποιθήσεων**
- Ο ασθενής έχει το δικαίωμα **να παρουσιάσει** ή να καταθέσει αρμοδίως **διαμαρτυρίες** και **ενστάσεις** και να λάβει πλήρη γνώση των επ' αυτών ενεργειών και αποτελεσμάτων

Ποιες είναι όμως και οι υποχρεώσεις του ασθενούς;

- ❖ Ο ασθενής έχει υποχρέωση να **ενημερώνει** το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό για τα φάρμακα που τυχόν έπαιρνε πριν την εισαγωγή του στο Νοσοκομείο και να **συνεργάζεται** με ειλικρίνεια
- ❖ Για κάθε παράπονο ο ασθενής και οι συγγενείς να **απευθύνονται** στους ιεραρχικά υπεύθυνους καθώς και στο Αυτοτελές Γραφείο Προστασίας Δικαιωμάτων Ληπτών Υπηρεσιών Υγείας που λειτουργεί εντός του Νοσοκομείου
- ❖ Η παραμονή συγγενών και φιλικών προσώπων στους θαλάμους να είναι **ολιγόωρη** και **όχι πολυπληθής**, και να αποφεύγουν να έχουν μαζί τους παιδιά

- ❖ Οι συνοδοί που παραμένουν στους θαλάμους λόγω ειδικής άδειας, πρέπει να φροντίζουν στη **διατήρηση της καθαριότητας**. Να μην κάθονται στα κρεβάτια των ασθενών, να μην βάζουν λουλούδια στους θαλάμους και να μην κρατούν τρόφιμα, αναψυκτικά και καφέδες, γιατί μεταβάλλονται σε εστίες μικροβίων
- ❖ Οι συνοδοί και οι επισκέπτες **να μην προκαλούν θόρυβο**, γιατί οι ασθενείς έχουν ανάγκη ηρεμίας και ησυχίας
- ❖ Οι ασθενείς να είναι **συνεπείς** στα ραντεβού που έχουν κλείσει και να μην απομακρύνονται από τους θαλάμους άνευ αδείας.

- ❖ Οι ασθενείς να έχουν πάντα **το βιβλιάριο υγείας, και ασφάλισης, τις εξετάσεις** που τυχόν έχουν κάνει στο παρελθόν καθώς και κάθε σχετικό έγγραφο (πληροφοριακό δελτίο, οδηγίες κ.λ.π.)
- ❖ Αν ο ασθενής είναι ασφαλισμένος σε κάποιο ταμείο οφείλει να **καταθέσει** τα απαιτούμενα **δικαιολογητικά νοσηλείας** (βιβλιάριο κτλ) στο Γραφείο Κίνησης Ασθενών
- ❖ Εάν ο ασθενής είναι **ανασφάλιστος** μπορεί να ενημερωθεί για τις ισχύουσες διατάξεις στην σελίδα «Υγειονομική κάλυψη ανασφάλιστων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων» και να **καταβάλει το αντίστοιχο αντίτιμο** νοσηλείας στο Γραφείο Κίνησης Ασθενών ή να ενημερώσει τον κοινωνικό λειτουργό του Νοσοκομείου

- ❖ Οι ασθενείς και οι επισκέπτες οφείλουν **να σέβονται** το ιατρικό, νοσηλευτικό και λοιπό προσωπικό καθώς και τους άλλους ασθενείς
- ❖ Οι ασθενείς και οι επισκέπτες οφείλουν **να τηρούν του κανόνες κοινής ησυχίας** και να μη χρησιμοποιούν κινητά τηλέφωνα, τηλεόραση και ραδιόφωνο (χωρίς ατομικά ακουστικά)
- ❖ Οι ασθενείς **να μην έχουν** μαζί σας **πολύτιμα αντικείμενα** καθώς και **μεγάλα χρηματικά ποσά**

- ❖ **Απαγορεύεται** οι επισκέπτες να εισέρχονται εντός του Νοσοκομείου με **αυτοκίνητο** ή άλλο μεταφορικό μέσο
- ❖ **Αμοιβή** σε οποιοδήποτε πρόσωπο και για οποιοδήποτε λόγο είναι **παράνομη** και προσβάλλει τους ίδιους τους εργαζόμενους
- ❖ Οι ασθενείς και οι συνοδοί αυτών, κατά την εισαγωγή τους, πρέπει να **δίνουν** απαραίτητα **τα στοιχεία τους** και τις πληροφορίες που τους ζητούνται από το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό
- ❖ **Απαγορεύεται** αυστηρά το **κάπνισμα** σε όλους τους χώρους

Μήπως υπάρχουν και προσδοκίες;

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία υπάρχουν προσδοκίες που έχουν τόσο οι ασθενείς, όσο και οι οικείοι τους, για την παροχή υπηρεσιών υγείας και είναι οι παρακάτω:

1. άμεση προσβασιμότητα, χωρίς γραφειοκρατία, μεσάζοντες και περιορισμούς,
2. επικερδής διαγνωστική, θεραπευτική ή συμβουλευτική ανταπόκριση στην θεραπεία της ασθένειας, σε συνάρτηση με τα επιστημονικά και τεχνολογικά άλματα στην ιατρική,
3. ικανοποιητική ενημέρωση και δικαίωμα προτίμησης θεραπείας,
4. μη περιοριστικό κόστος και κάλυψή του από το κράτος ή τα ασφαλιστικά ταμεία,
5. αξιοπρεπείς συνθήκες μεταχείρισης στις σχέσεις με τους επαγγελματίες υγείας και σεβασμός των δικαιωμάτων και της προσωπικότητάς τους και
6. πολιτισμένες και άνετες συνθήκες διαβίωσης, σε όλους τους χώρους των υγειονομικών μονάδων.

Η σχέση του επαγγελματία υγείας με τον ασθενή

Αναμφίβολα, μία αμοιβαία συναισθηματική σχέση ανάμεσα στον επαγγελματία υγείας και τον ασθενή προαναγγέλλει την επιτυχία της θεραπείας.

Σε αυτή την αμφίροπη σχέση, ο επαγγελματίας υγείας επιδεικνύει την δέουσα ενσυναίσθηση, καθώς αντιλαμβάνεται εις βάθος τα προβλήματα του ασθενή σε σωματικό, ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, ο ασθενής, νοιώθει ότι ο επαγγελματίας υγείας συμπάσχει με τα προβλήματα υγείας του. Έτσι, εμπιστεύεται απόλυτα τον επαγγελματία, πράγμα που επιδρά ευεργετικά στην υγεία του. Η φιλική, ελπιδοφόρα και γεμάτη ενδιαφέρον προσπάθεια φροντίδας καθίσταται ικανή να αποτρέψει τον φόβο και το άγχος του ασθενή για μία άγνωστη ασθένεια ή θεραπεία. Άλλωστε, ένας μεγάλος αριθμός ιατρικών λαθών οφείλεται στην έλλειψη επικοινωνίας.

Η λήψη αποφάσεων εκ μέρους του επαγγελματία υγείας θεωρείται κρίσιμο σημείο για την επίτευξη των μέγιστων δυνατών αποτελεσμάτων. Όμως, η κοινή λήψη θεραπευτικών αποφάσεων μεταξύ θεράποντα και ασθενή είναι προς όφελος μιας θεραπευτικής συμμαχίας.

Μελέτη περίπτωσης

Στις 20/10/2021 ασθενής ηλικίας 38 χρονών ο οποίος υποβάλλεται σε αιμοκάθαρση εισέρχεται στο Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Αλεξανδρούπολης με έντονους πόνους σε πολλά σημεία του σώματος του. Σύμφωνα με την ιατρική γνωμάτευση ο καρκίνος του ασθενούς έχει προχωρήσει με αποτέλεσμα να είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένη η ψυχολογία του. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το ιατρονοσηλευτικό προσωπικό του νοσοκομείου βρέθηκε σε ένα σαφές ηθικό δίλλημα του αν θα έπρεπε να ενημερώσει τον ασθενή για την πορεία της νόσου και τον επερχόμενο θάνατο του. Το ίδιο δίλλημα αντιμετώπισαν και με την σύζυγο του ασθενούς λόγω του ότι ήταν στον 6ο μήνα της εγκυμοσύνης της και υπήρχε κίνδυνος επιπλοκής της κύησης λόγω έντονου ψυχικού άλγους. Ο συγκεκριμένος ασθενής αντιμετώπιζε με αισιοδοξία την ασθένεια του αλλά έδειχνε μεγάλο άγχος και φόβο για την περίπτωση που θα χάσει τη ζωή του.

Εσείς θα ενημερώνατε στην περίπτωση του ιατρονοσηλευτικού προσωπικού; Πως θα θέλατε να σας αντιμετωπίσουν στην περίπτωση που ήσασταν στη θέση του ασθενή και πως στην περίπτωση του συνοδού- γυναίκα του ασθενούς;

Απάντηση:

Το προσωπικό του νοσοκομείου αποφάσισε να μην ανακοινώσει την πλήρη κατάσταση της υγείας στον ίδιο τον ασθενή, καθώς δεν του έμενε μεγάλο χρονικό περιθώριο ζωής. Έτσι λοιπόν, αποφάσισε να του χορηγήσει φαρμακευτική αγωγή placebo, με την οποία ο ασθενής θεωρούσε ότι καλυτέρευε, χωρίς όμως στην πραγματικότητα να λαμβάνει κάποια θεραπεία για την ασθένεια του (σωματικά). Ωστόσο, η φαρμακευτική αγωγή τον βοήθησε ψυχολογικά. Αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν ο ασθενής να κερδίσει 3 μήνες παραπάνω ζωής. Επιπλέον, ούτε η σύζυγος του ενημερώθηκε ποτέ για την πορεία της νόσου του.

Ποια ηθικά διλήμματα εγείρονται με την απόφαση του προσωπικού σε σχέση με τα δικαιώματα του ασθενούς, αλλά και του συνοδού;